

Online učenje hrvatskoga jezika na Sveučilištu Waterloo u Kanadi

UDK: 811.163.42'243:378(71)

37.018.43:378(71)

Stručni rad/Refereed Paper

Helena Burić, Vinko Grubišić, University of Waterloo, German & Slavic Studies

Sažetak

U radu se predstavljaju aktivnosti i rezultati rada s on line tečajem hrvatskoga jezika namijenjenog stranim studentima diljem Kanade. U vremenu brzog transfera tehnologija i znanja učenje na daljinu postaje svakodnevica, a kako izgleda sam proces i realizacija nastave hrvatskog kao stranog jezika po takvome modelu pokušat će se prikazati u ovome radu. Sveučilište Waterloo, inače iznimno poznato po svojoj usmjerenosti u studijskim programima prema studijima vezanim uz nano tehnologije, godinama već u studijskim programima nudi zainteresiranim studentima mogućnost učenja jezika putem on line metode i kroz ovaj rad će se također, uz opis tečaja, dati kako pozitivna tako i negativna strana takvog načina usvajanja stranoga jezika.

Ključne riječi: *hrvatski kao strani jezik, sveučilišna nastava stranoga jezika, učenje na daljinu, on line učenje*

1. Uvod

Doba u kojem živimo je obilježeno procesom globalizacije i razvojem novih tehnologija koje donose brze promjene u sve aspekte ljudskog života. Opći razvoj kontinuirano zahtjeva nova znanja i vještine. Javlja se potreba za što bržim, pravovremenim obrazovanjem koje će istodobno biti lako i široko dostupno. Istraživanja pokazuju kako će sve zaposlene osobe morati proći kroz proces dodatnoga obrazovanja, stjecanja novih vještina i novih znanja barem dvaput tijekom svoje karijere što ukazuje na činjenicu kako živimo u vremenu u kojem je znanje neprestano potrebno nadograđivati i proširivati.

Sve veća potreba za obrazovanjem i kronični nedostatak vremena s jedne strane te ubrzani razvoj računalne tehnologije s druge strane doveli su do razvoja novih obrazovnih tehnologija koje danas nailaze na sve veću i širu primjenu.

Prvi pokušaji organiziranja učenja na daljinu zabilježeni su već krajem devetnaestog stoljeća u SAD-u. Isprva su to bili razni dopisni tečajevi, a kasnije se u ovom procesu pokušavaju koristiti i drugi mediji, poput radija i televizije da bi se konačno, razvojem

računalne tehnologije, pojavili brojni internetski tečajevi kojima se nastoji zamijeniti ili nadopuniti klasično obrazovanje.

Moram napomenuti kako je, kada se govori o učenju na daljinu, u upotrebi niz izraza: Distance Learning, Distance Training, Distance Education, Online Education, Virtual Instruction, Virtual Education, Extended Learning te cijeli niz izraza s prefiksom „e“ poput E-learning i njegovih brojnih interpretacija kao što su: Experience Learning, Everywhere Learning, Enhanced Learning....

U daljnjem tekstu koristit ću izraze elektroničko učenje, učenje na daljinu i online učenje. Kod prvog naglasak je stavljen na tehnologiju, a kod drugog i trećeg na obrazovanje.

Elektroničko učenje možemo definirati kao proces obrazovanja koji se izvodi uz uporabu nekog oblika informacijske i komunikacijske tehnologije, a s ciljem unapređenja kvalitete tog procesa i kvalitete ishoda obrazovanja.

Učenje na daljinu (doslovni prijevod engleskog izraza Distance Education) je oblik obrazovanja i učenja kod kojeg nema klasičnog, neposrednog kontakta između osobe koja obrazovanje pruža i onih koji to znanje primaju.

Ovakav oblik obrazovanja te informacijske i komunikacijske tehnologije našle su široku primjenu u različitim situacijama i na različitim obrazovnim razinama.

Kao što je već rečeno, većina ljudi, bez obzira na posao koji obavljaju će morati, u tijeku svog radnog vijeka, proći stručno usavršavanje ili savladavanje novih vještina i znanja.

S druge strane, oduvijek je postojao problem učenika i studenata koje je mjesto stanovanja, zdravstveno stanje ili neki drugi razlog prostorno izolirao pa često puta nisu bili u mogućnosti nastaviti školovanje ili pohađati određene kolegije koji nisu bili ponuđeni u njima dostupnim obrazovnim centrima.

Ne treba posebno napominjati koliko je razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija važan kada je u pitanju učenje hrvatskog jezika kao drugog i stranog. Zbog specifičnih društvenih prilika tijekom povijesti Hrvatska se nalazi među zemljama s najbrojnijim iseljeništvom. Gotovo da više Hrvata živi izvan Hrvatske nego u njoj. Mnogi Hrvati druge i treće generacije imaju izrazitu želju i volju za učenjem hrvatskog jezika, ali su u tome često onemogućeni geografskom izoliranošću.

Elektronički tečajevi i kolegiji su izuzetno efikasno, a često i jedino rješenje u ovakvim situacijama.

U ovom radu, najviše govora će biti o primjeni učenja na daljinu na sveučilišnoj razini, posebno kada je u pitanju učenje hrvatskog jezika kao drugog i stranog. Bit će prenijeta iskustva sa Sveučilišta Waterloo u Kanadi gdje je hrvatski jezik bio prvi jezik na koji je primijenjen program Angel.

2. Povijest online učenja na Sveučilištu Waterloo

Učenje na daljinu je u Kanadi dostupno više od sto godina, ali je najveći razvoj doživjelo u posljednjih deset godina. Već 1889. godine u Kanadi je bilo moguće studirati dopisnim putem. 1921. godine roditelji djece iz zabačenih krajeva Kanade pišu tadašnjem ministru obrazovanja pismo u kojem traže knjige i ostale obrazovne materijale za svoju djecu čime započinje osnovnoškolsko, a kasnije i srednjoškolsko dopisno obrazovanje. U narednim desetljećima potreba za dopisnim tečajevima sve više raste, a struktura polaznika se mijenja. Ovakve tečajeve sve više pohađaju studenti koji iz bilo kojeg razloga nisu bili u prilici završiti određeni tečaj u svojoj školi; studenti koji imaju potrebu za znanjima koja nisu ponuđena u lokalnoj školskoj ustanovi; oni koji imaju želju i potrebu unaprijediti znanje stečeno u srednjoj školi, a važno je naglasiti kako su mnogi od njih u zreloj životnoj dobi što jasno govori o sve intenzivnijoj potrebi za produljenim, proširenim i na kraju za cjeloživotnim obrazovanjem. U devedesetima dolazi do ubrzanog i širokog razvoja online tečajeva koji broje više od 225 000 polaznika.

Naravno, povećano zanimanje i razvoj programa za učenje na daljinu u posljednjem desetljeću omogućio je ubrzani napredak računalne tehnologije te njena sve veća dostupnost i primjena u svakodnevnom životu.

Korijene razvoja učenja na daljinu na Sveučilištu Waterloo možemo pronaći u šezdesetim godinama prošlog stoljeća kada u suradnji sa Sveučilištem Newfoundland pokreću video projekt čiji je svrha bila snabdijevanje novim znanjima i edukacijskim brošurama liječnika u zabačenim krajevima Kanade, a posebno u udaljenoj kanadskoj provinciji Newfoundland. Sve je to vodilo prema velikom broju audio i video-konferencijskih siteova koji su bili dostupni širom tog otoka.

Sveučilište Waterloo se uskoro okreće daljnjem razvoju programa za učenje na daljinu koji se u to vrijeme zasnivaju na zvučnim zapisima popraćenim tekstualnim materijalima i zadacima koji se distribuiraju poštom.

Danas, Sveučilište Waterloo nudi više od 270 izuzetno dobro osmišljenih online kolegija s više od 10 000 polaznika.

Procijenjeno je da u Kanadi svake godine oko pola miliona ljudi studira posredstvom onlinea ili pohađa barem jedan od online kolegija. Više od 35 kanadskih fakulteta nudi mogućnost učenja na daljinu, a važno je napomenuti i kako više od 35% kompanija također nudi online programe.

Skorašnji razvoj online nastave je u najvećoj mjeri okrenut razvoju online tečajeva onih kolegija koji tradicionalno privlače najveći broj studenata od kojih veliki broj zbog nedostatka kapaciteta ostaje neupisan. Razvoj učenja na daljinu je također vezan uz sve veću i širu potrebu za dodatnim obrazovanjem, doškolovanjem, produženim i cijeloživotnim obrazovanjem te uz razvoj sve većeg broja centara za učenje na daljinu. Takvi centri, bilo da se radi o lokalnim edukacijskim centrima, o centrima koji su dio velikih korporacija, poduzeća i industrija ili o centrima unutar raznih ministarstava, služe kako bi ponudili potrebne informacije i smjernice o profesionalnom usavršavanju te

moogućnostima u okviru srednjoškolskog i sveučilišnog obrazovanja, ali i mogućnostima stjecanja znanja u okviru osobnih interesa i aspiracija.

Zanimljivo je napomenuti i kako kanadska starosjedilačka plemena u novije vrijeme pokušavaju organizirati obrazovanje putem onlinea.

Ne treba posebno napominjati kako je učenje na daljinu idealan način premošćivanja mnogih problema pri učenju hrvatskog jezika kao drugog i stranog. Ako se u obzir uzme broj stanovnika, Hrvatska je jedna od zemalja s najbrojnijom iseljeničkom zajednicom. Gotovo da nema dijela svijeta gdje ne žive Hrvati i gdje se ne bi mogla pronaći barem nekolicina zainteresiranih za učenje hrvatskog jezika. U praksi su me često kontaktirali studenti iz raznih zemalja svijeta zainteresirani za učenje hrvatskog jezika koji im u njihovim obrazovnim sustavima jednostavno nije dostupan. Metoda učenja na daljinu idealna je kako bi se premostile takve i slične teškoće; ne samo kada je u pitanju učenje hrvatskog jezika nego i učenje o hrvatskoj kulturi, književnosti, umjetnosti, povijesti, geografiji...

Hrvatski jezik je prvi jezik koji je primijenjen u programu Angel na Sveučilištu Waterloo. Zasada je moguće pohađati tečajeve Elementary Croatian I i Elementary Croatian II, a u pripremi je i tečaj Croatian Culture and Literature.

Razvoj telekomunikacijske i računalne tehnologije otvorio je niz edukacijskih alternativa čije iskorištavanje nije samo mogućnost već i naša obaveza.

3. Osnovne karakteristike sustava za učenje na daljinu

Osnovne karakteristike ovakvog modela učenja:

- učitelji, nastavnici, profesori nemaju neposredan kontakt s polaznicima tečajeva, studentima i učenicima
- programi ili tečajevi učenja na daljinu mogu biti prilagođeni različitim karakteristikama učenika, a razlikuju se po tehnologiji koja se koristi, po strukturi programa, po stupnju nadzora polaznika
- sudionici učenja na daljinu su osobe koje kreiraju i distribuiraju materijale za učenje i vode nastavni proces te učenici koji te materijale koriste kako bi izgradili, proširili ili nadopunili znanje
- organizatori tečajeva i programa su obrazovne i znanstvene institucije za svoje učenike i studente te ostale zainteresirane; kompanije ili njihovi dijelovi za svoje zaposlene, te pojedinci koji rade kao nastavnici, profesori, konzultanti, instruktori...
- polaznici tečajeva najčešće su:
 1. odrasle osobe koje ove tečajeve pohađaju iz raznih razloga
 2. zaposleni bez mogućnosti pohađanja klasične nastave
 3. osobe s fizičkim ograničenjima i zdravstvenim problemima
 4. osobe geografski udaljene od obrazovnih centara

4. Online učenje hrvatskoga jezika na Sveučilištu Waterloo

4.1. Što je Angel?

Sveučilište Waterloo prema mnogim istraživanjima već godinama slovi kao jedno od najboljih, najefikasnijih i najinovativnijih sveučilišta u Kanadi i svijetu, a pridodamo li tomu izuzetno razvijene programe za učenje na daljinu i online nastavu koji omogućavaju studiranje te proučavanje hrvatskog jezika i kulture studentima iz bilo kojeg dijela Kanade i svijeta, onda sa sigurnošću možemo zaključiti kako je Katedra hrvatskog jezika i kulture pronašla odlično mjesto za svoje djelovanje i razvoj.

Razvoj računalne tehnologije omogućio je afirmaciju hrvatskog jezika na Internetu (Croatian Online) i to kao prvog jezika u okvirima programa Angel koji je danas široko prihvaćen, a koji uspješno djeluje već treću godinu.

Angel je web-utemeljen upravljač i portal za suradnju koji omogućava nastavnicima ili voditeljima obrazovnog procesa da organiziraju i upravljaju obrazovnim materijalima te da uspostave brzu, jednostavnu komunikaciju sa svojim studentima. Angel je namijenjen korištenju kao nadopuna tradicionalnoj nastavi, ali i program za učenje na daljinu.

U okvirima Angela jednostavno i učinkovito se mogu postavljati ankete, testovi, kvizovi; provoditi istraživanja; slati i primati pošta; poticati i pratiti diskusije koristeći tzv. „chat rooms“; postavljati zadatci koristeći specijalnu aplikaciju koja se zove „drop boxes“; studenti se mogu organizirati u grupe koje rade na različitim projektima, a također se mogu različite statistike vezane uz rad i uspješnost studenata tijekom tečaja.

Značajan dio Angelove moći leži u mogućnosti prilagođavanja specifičnim institucionalnim potrebama.

Glavni elementi koje obuhvaća ovaj program su:

- sustav za kreiranje tečaja
- sustav za praćenje i vođenje kroz tečaj
- sustav za testiranje
- sustav za praćenje napredovanja korisnika
- sustav za praćenje statusa korisnika

Podsustavi:

- podsustav za evidenciju korisnika
- podsustav za kreiranje i upravljanje tečajem
- podsustav za kreiranje materijala za učenje
- univerzalni podsustav prikaza materijala
- podsustav za testiranje
- podsustav za bodovanje i praćenje napredovanja
- podsustav za praćenje korištenja
- podsustav organizacije tečajeva
- podsustav za komunikaciju

- hijerarhija pristupa
- stablo i baza znanja

Mogućnosti koje pruža ovaj program su zbilja velike, a u budućnosti se namjerava doskočiti nedostacima poput izostajanja osobne interakcije između profesora i studenata uvođenjem aplikacija poput video poziva i video konferencije.

4.2 Kratko putovanje kroz CROAT 101 u Angelu

Na Sveučilištu Waterloo trenutno su u ponudi dva online tečaja hrvatskog jezika- Elementary Croatian 1 i Elementary Croatian 2.

Oba su bazirana na dvojezičnim sveučilišnim udžbenicima s vježbenicama koje je priredio dr. Vinko Grubišić koji je na Sveučilištu Waterloo proveo posljednjih dvadeset pet godina.

Tečaj CROAT 101 (Elementary Croatian 1) je početni stupanj učenja hrvatskog jezika.

Sastoji se od petnaest nastavnih jedinica koje se obrađuju kroz dvanaest tjedana. Programom su predviđena dva tjedna za usvajanje triju nastavnih jedinica, a zatim slijedi test provjere znanja koji se sastoji od pisanog i oralnog dijela.

Organization of the Course

Week Unit Topics

#1 Lesson 1

#2 Lesson 2 and 3

DO ASSIGNMENT 1 HERE: WEDNESDAY ON WEEK 2

#3 Lesson 4

#4 Lesson 5 and 6

DO ASSIGNMENT 2 HERE: WEDNESDAY ON WEEK 4

#5 Lesson 7

#6 Lesson 8 and 9

DO ASSIGNMENT 3 HERE: WEDNESDAY ON WEEK 6

#7 Lesson 10

#8 Lesson 11 and 12

DO ASSIGNMENT 4 HERE: WEDNESDAY ON WEEK 8

#9 Lesson 13

#10 Lesson 14 and 15

DO ASSIGNMENT 5 HERE: WEDNESDAY ON WEEK 10

#11 REVIEW FOR FINAL EXAM

#12 REVIEW FOR FINAL EXAM

Value of Assignments and Exam

Svaka nastavna jedinica sadrži dijaloge, dva audio zapisa tih istih dijaloga, rječnik, gramatička pravila i objašnjenja te različite vrste vježbi i zadataka za koje program omogućava automatsko korigiranje i uvid u točne i netočne odgovore. Sva gramatička

objašnjenja su ponuđena i na hrvatskom i na engleskom jeziku.

Važno je napomenuti kako programska podrška nudi i aplikacije za brzu i praktičnu komunikaciju s instruktorom te s drugim polaznicima tečaja.

Tijekom jednog semestra, studenti su dužni riješiti pet testova te ih dostaviti u za to predviđene programske aplikacije (Assignment Drop Boxes i Oral Assignments) do točno određenog datuma, a instruktor ih potom ispravlja i vraća studentima kako bi dobili povratnu informaciju o razini stečenog znanja i o počinjenim greškama.

Budući da je ovaj tečaj namijenjen početnicima, svi zvučni zapisi dijaloga su prvo ponuđeni u svakodnevnom konverzacijskom ritmu, a zatim su snimljeni u sporijem ritmu i razgovijetnije kako bi studenti prilikom vježbanja izgovora bez poteškoća mogli ponoviti svaku riječ i rečenicu.

Na kraju semestra, studenti pišu završni ispit kojem pristupaju u njima najbližem obrazovnom centru, školi ili sveučilišnoj ustanovi.

5. Prednosti i nedostaci učenja na daljinu

Online učenje i tečajevi na daljinu se na Sveučilištu Waterloo koriste na dva načina. S jedne strane služe kao nadopuna klasičnoj nastavi pa su tako nastavnim programom predviđena tri sata tjedno rada u učionici i jedan sat u laboratoriju gdje studenti koriste poseban online program koji im omogućava preslušavanje mnogobrojnih zvučnih zapisa tekstova i riječnika koji osim prijevoda riječi na engleski jezik istovremeno omogućava i slušanje izgovora svake pojedine riječi. Program sadržava sve lekcije koje se obrađuju u učionici te brojne vježbe i zadatke koji su osmišljeni na način da automatski upozoravaju na greške.

S druge strane, u okviru učenja na daljinu, Sveučilište Waterloo nudi brojne online kolegije koji su namijenjeni svima koji iz bilo kojeg razloga nisu u prilici pohađati klasičnu sveučilišnu nastavu. Statistike, međutim, pokazuju kako sve veći broj studenata koji nisu geografski izmješteni, niti ih bilo koji drugi objektivni razlozi priječe da dolaze u učionicu, ipak upisuju online kolegije jer smatraju kako će na ovaj način uštedjeti na vremenu ili rasteretiti svoj dnevni i tjedni raspored.

Online tečajevi nesumnjivo upravo doživljavaju svoj procvat i razvijaju se velikom brzinom, ali oni još uvijek ne mogu nadomjestiti niti kvalitetom nadmašiti klasični nastavni proces u kojem je interakcija između učitelja i njegovih učenika, ipak, daleko intenzivnija i kvalitetnija, a da ne spominjemo izuzetno važan motivacijski moment koji je daleko snažniji u neposrednom kontaktu koji omogućava učionica.

Dakle, prednosti učenja na daljinu su:

- omogućava cjeloživotno obrazovanje i profesionalno usavršavanje
- omogućava pohađanje tečajeva studentima koji su geografski izolirani, koji imaju zdravstvenih problema, koji zbog radnih obaveza ili iz bilo kojeg drugog razloga nisu u mogućnosti sudjelovati u klasičnom obrazovnom procesu

-
- široka dostupnost omogućava istovremeno sudjelovanje velikom broju korisnika
 - mjesto i vrijeme učenja student odabire prema vlastitim mogućnostima i željama budući da su mu nastavni materijali stalno dostupni
 - mogućnost studiranja na najprestižnijim sveučilištima (npr. upisivanjem jednog od online kolegija koje nudi Harvard)
 - praktičan rad s različitim tehnologijama
 - samostalnost pri savladavanju sadržaja
 - u okviru sustava lako je omogućena integracija i pristup drugim izvorima koji su važni za gradivo koje se podučava

Nedostatci:

- izostanak osobnog kontakta među sudionicima što utječe na motivaciju polaznika i kvalitetu stečenog znanja
- potrebna visok stupanj aktivnosti i discipliniranosti polaznika što ponekad dovodi do upitnih rezultata i objektivno slabog napretka u procesu učenja
- online učenje od polaznika zahtijeva određena znanja i vještine te računalnu pismenost bez koje gradivo integrirano u sustav online učenja postaje beskorisno
- ni najkvalitetnija oprema na kojoj se izvodi elektronička nastava nije stopostotno pouzdana
- sustav zahtijeva određenu tehničku podršku koja je prilično skupa i stalan razvoj u skladu s razvojem tehnologije kojom se koristi

6. Zaključak

Razvoj novih tehnologija, posebno informacijskih i komunikacijskih, otvara brojne mogućnosti kada je obrazovanje u pitanju. Iako metoda učenja na daljinu trenutno ne može u potpunosti nadomjestiti sve što pruža tradicionalni nastavni proces, prije svega intenzivnu komunikaciju i suradnju između učitelja i učenika te učenika međusobno, ona ipak nesumnjivo otvara brojne, nove mogućnosti koje treba što bolje iskoristiti. Treba uzeti u obzir da se tehnologija online učenja i učenja na daljinu gotovo svakodnevno razvija i unaprijeđuje pa se u budućnosti možemo nadati kako će biti savladan i njen glavni nedostatak uvođenjem video poziva, video konferencije ili neke nove aplikacije koja će stvoriti uvjete za neposredan kontakt na relaciji učitelj-učenici.

Online tečajevi hrvatskog jezika na Sveučilištu Waterloo u Kanadi dokazuju njegovu funkcionalnost i potencijal. Uz određene napore je i te kako moguće postići dobre rezultate i doprijeti do mnogih koji prije nisu bili u prilici učiti hrvatski jezik i o hrvatskoj kulturi.

Kada je u pitanju hrvatski jezik i hrvatska kultura, online učenje je snažno, a često i jedino sredstvo koje omogućava podučavanje Hrvata izvan domovine hrvatskom jeziku i hrvatskoj kulturi i tu mogućnost treba što bolje i kvalitetnije iskoristiti.

7. Literatura

Picciano, A.G. (2001). *Distance Learning: Making Connections Across Virtual Space and Time*, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

Melton, R.F. (2002). *Planning and Developing Open and Distance Learning: A Quality Assurance*, Approach Routledge Falmer, London.

Internet izvor: www.adlnet.org

The online learning of Croatian at the University of Waterloo in Canada

Summary

This paper presents activities and results of work on Croatian language online learning program offered to students in Canada. In the times of the fast transfer of technologies and knowledge, long-distance learning is becoming commonly used, and the University of Waterloo (traditionally known for its focus on nanotechnology) offers interested students on-line language learning courses. This paper will describe and analyze the process of teaching Croatian as a second language in a long-distance learning program, and its' positive and negative sides.

Key words: *Croatian as a second language, university-level foreign language courses, long-distance learning, on line learning*